TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS
2004 m. spalio 14 d. *

Byloje C-299/02

dėl ieškinio, susijusio su įsipareigojimų neįvykdymu pagal EB 226 straipsnį,

Teisingumo Teismui pateikto 2002 m. rugpjūčio 23 d.,

Europos Bendrijų Komisija, atstovaujama K. H. I. Simonsson ir H. M. H. Speyart, nurodžiusių adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

ieškovė,

prieš

Nyderlandų Karalystę, atstovaujamą H. G. Sevenster ir S. Terstal,

atsakovę,

* Proceso kalba: olandų.

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas P. Jann (pranešėjas), teisėjai A. Rosas ir R. Silva de Lapuerta,

generalinis advokatas P. Léger,
sekretorius R. Grass,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

susipažinęs su 2004 m. gegužės 27 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Savo ieškiniu Europos Bendrijų Komisija prašo Teisingumo Teismo pripažinti, kad priimdama ir atsisakydama pakeisti *Wetboek van Koophandel* (Komercinio kodekso) 311 straipsnį ir *Burgerlijk Wetboek* (Civilinio kodekso) 8:169 straipsnį, reglamentuojančius:

— bendrovės, kuriai priklauso jūrinis laivas ir kurį ji nori įregistruoti Nyderlanduose, akcininkų bei administratorių nacionalinę priklausomybę, taip pat

— Nyderlanduose įregistruotų jūrinių laivų laivybos bendrovių administratorių ir fizinių asmenų, atsakingų už įmonių, Nyderlanduose vykdančių einamąją navigacijos jūroje veiklą, kurią reikia vykdyti norint užregistruoti laivą Nyderlandų jūros registruose, pilietybę ir nuolatinę gyvenamąją vietą,

Nyderlandų Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal EB 43 ir 48 straipsnius.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

2 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų Jūrų teisės konvencijos, prie kurios Bendrija prisijungė 1998 m. kovo 23 d. Tarybos sprendimu 98/392/EB (OL L 179, p. 1, toliau – Montego Bay konvencija), 91 straipsnio 1 dalyje nustatyta „Kiekviena valstybė nustato sąlygas, kuriomis ji suteikia savo nacionalinę priklausomybę laivams, registruoja juos savo teritorijoje ir suteikia teisę plaukioti su savo vėliava. <...> Valstybę ir laivą turi sieti tikri ryšiai".

3 Montego Bay konvencijos 94 straipsnio 1 dalis numato: „Kiekviena valstybė tinkamai vykdo savo jurisdikciją bei kontrolę administraciniais, techniniais ir socialiniais klausimais laivuose, plaukiojančiuose su jos vėliava"; kitose dalyse numatomos priemones, kurių imasi valstybė, su kurios vėliava plaukioja laivas, vykdydama šias funkcijas.

Nacionalinė teisė

4 *Wetboek van Koophandel* 311 straipsnio 1 ir 3 dalyse numatyta:

„1. Laivas turi nacionalinę Nyderlandų priklausomybę, jei įvykdomos šios sąlygos:

a) mažiausiai du trečdaliai laivo priklauso vienam ar keliems fiziniams asmenims, kurie yra Bendrijos valstybių narių piliečiai, arba Bendrijos bendrovėms (toliau – Bendrijos subjektai), arba Europos ekonominės erdvės susitarimo valstybių narių piliečiams ar bendrovėms (toliau – EEE subjektai);

b) a punkte minimas asmuo ar asmenys vykdo navigacijos jūroje veiklą Nyderlanduose per įmonę, kuri yra šioje šalyje įsteigta arba joje turi antrinę buveinę <...> ir valdo laivą daugiausia iš Nyderlandų;

c) b punkte minimos įmonės einamuosius valdymo klausimus sprendžia vienas ar keli fiziniai asmenys, kurie yra Bendrijos arba EEE piliečiai;

d) c punkte minimas asmuo ar asmenys turi teisę priimti sprendimus visais klausimais, susijusiais su laivu, jo valdymu, kapitonu ir kitais įgulos nariais.

<...>

3. Šio straipsnio prasme juridinis asmuo laikomas Bendrijos arba EEE subjektu, jeigu jis įsteigtas pagal Europos bendrijos valstybės narės arba valstybės, kuri yra Europos ekonominės erdvės susitarimo šalis, įstatymus <...> jo buveinė, centrinė administracija arba pagrindinė verslo vieta yra Europos Bendrijų teritorijoje arba valstybės, kuri yra Europos ekonominės erdvės susitarimo šalis, teritorijoje su sąlyga, kad:

a) ne mažiau kaip du trečdaliai viso pasirašyto kapitalo priklauso fiziniams asmenims, kurie yra Bendrijos arba EEE piliečiai, arba bendrovėms, atitinkančioms šios dalies *ab initio* reikalavimus, ir dauguma administratorių yra Bendrijos arba EEE piliečiai arba

b) visi administratoriai yra Bendrijos arba EEE piliečiai".

5 Pagal *Burgerlijk Wetboek* 8:160 straipsnį laivybos bendrovė yra ypatinga laivo bendrosios nuosavybės forma, leidžianti fiziniams asmenims tapti laivo bendrasavininkiais, nekuriant juridinio asmens.

6 *Burgerlijk Wetboek* 8:163 straipsnis numato, kad „kiekviena laivybos bendrovė gali pasamdyti buhalterį (administratorių)".

7 *Burgerlijk Wetboek* 8:169 straipsnyje numatyta, kad "buhalteris (administratorius) nebegali toliau eiti savo pareigų, jei nebeturi Bendrijos arba EEE pilietybės arba jeigu jo nuolatinė gyvenamoji vieta yra už Europos Bendrijų valstybių narių teritorijos ribų (toliau – nuolatinė gyvenamoji vieta Bendrijoje) ar už valstybių, kurios yra Europos ekonominės erdvės susitarimo šalys, teritorijos ribų (toliau – nuolatinė gyvenamoji vieta EEE)."

Iki teisminė procedūra

8 Suteikusi galimybę Nyderlandų Karalystei pateikti savo pastabas, 2000 m. sausio 27 d. Komisija jai pateikė argumentuotą nuomonę dėl to, kad tam tikros nacionalinės teisės nuostatos dėl jūrinių laivų įregistravimo bei valdymo prieštarauja EB 43 straipsniui, nagrinėjamam kartu su EB 48 straipsniu. Komisija nurodė šiai valstybei narei per du mėnesius nuo argumentuotos nuomonės gavimo tinkamai atsižvelgti į įsipareigojimus, kuriuos valstybė narė prisiėmė Sutartimi. Kadangi Komisijos netenkino 2000 m. gegužės 8 d. laiške išdėstytas Nyderlandų valdžios atsakymas, ji pateikė šį ieškinį.

Dėl ieškinio

9 Grįsdama savo ieškinį Komisija pateikia tris pagrindinius kaltinimus dėl Nyderlandų Karalystės keliamų reikalavimų registruojant laivą šioje valstybėje narėje (toliau – aptariama laivų įregistravimo tvarka). Kaltinimai reiškiami dėl EB 43 straipsnį pažeidžiančios sąlygos, reikalaujančios, kad:

— dalis Bendrijos bendrovės, kuriai priklauso laivas, akcininkų būtų Bendrijos arba EEE subjektai,

— Bendrijos bendrovės, kuriai priklauso laivas, administratoriai būtų Bendrijos arba EEE subjektai, ir (arba)

— fiziniai asmenys, įgalioti vykdyti einamąjį Nyderlandų įmonės, kuriai priklauso laivas, valdymą (toliau – atstovai vietoje), būtų Bendrijos arba EEE piliečiai.

10 Komisija pateikia du papildomus kaltinimus dėl laivybos bendrovei Nyderlandų Karalystės keliamų laivo valdymo reikalavimų (toliau – aptariama laivų valdymo tvarka). Kaltinimai reiškiami dėl EB 43 straipsnį pažeidžiančios sąlygos, reikalaujančios, kad:

— laivybos bendrovės administratorius būtų Bendrijos arba EEE pilietis, ir kad

— laivybos bendrovės administratoriaus nuolatinė gyvenamoji vieta būtų Bendrijoje arba EEE.

Dėl trijų pirmų kaltinimų

Šalių argumentai

11 Komisija teigia, kad aptariama laivų įregistravimo tvarka apriboja įsisteigimo laisvę.

12 Jos nuomone, net jei šią tvarką galima būtų pateisinti bendruoju interesu, susijusiu su veiksmingos kontrolės įgyvendinimu, ji turėtų būti pripažinta neproporcinga siekiamam tikslui.

13 Nyderlandų vyriausybė teigia, kad aptariama laivų įregistravimo tvarka neriboja įsisteigimo laisvės.

14 Be to, ši vyriausybė teigia, kad net padarius prielaidą, jog tokia tvarka apriboja įsisteigimo laisvę, ją galima pateisinti bendruoju interesu, susijusiu su Nyderlandų vėliava plaukiojančių laivų veiksmingos kontrolės įgyvendinimu.

Teisingumo Teismo vertinimas

15 Pagal nusistovėjusią teismų praktiką EB 43 straipsnis neleidžia imtis tokių priemonių, kurios, nors ir taikomos nediskriminuojant dėl pilietybės, gali Bendrijos valstybių narių piliečiams sudaryti kliūčių pasinaudoti Sutarties garantuojama įsisteigimo laisve arba naudojimąsi ja padaryti mažiau patrauklų (žr. 1993 m. kovo 31 d. Sprendimo *Kraus*, C-19/92, Rink. p. I-1663, 32 punktą).

16 EB 48 straipsnyje paaiškinama, kad įsisteigimo laivė užtikrinama ne tik Bendrijos valstybių narių piliečiams, bet ir bendrovėms, įsteigtoms pagal valstybės narės teisę ir turinčioms Bendrijoje savo buveinę, centrinę administraciją ar pagrindinę verslo vietą (žr. 1988 m. rugsėjo 27 d. Sprendimą *Daily Mail and General Trust*, 81/87, Rink. p. 5483; 1999 m. kovo 9 d. Sprendimo *Centros*, C-212/97, Rink. p. I-1459, 18 punktą ir 2002 m. lapkričio 5 d. Sprendimo *Überseering*, C-208/00, Rink. p. I-9919, 56 punktą).

17 Bendrijai nepriėmus derinamųjų priemonių, įsisteigimo laisvę galima riboti nacionalinėmis priemonėmis dėl EB 46 straipsnio 1 dalyje nustatytų arba imperatyvių bendrojo intereso motyvų (šiuo klausimu žr. 1977 m. balandžio 28 d. Sprendimo *Thieffry*, 71/76, Rink. p. 765, 12 ir 15 punktus bei minėto sprendimo *Kraus* 32 punktą).

18 Susidarius tokiai situacijai valstybės narės pačios sprendžia, kiek jos gina EB 46 straipsnio 1 dalyje minimus tikslus ir bendrąjį interesą bei nusprendžia dėl būdų, kuriais siekia šio apsaugos lygio. Tačiau vykdydamos šią veiklą jos privalo neišeiti už Sutartimi nustatytų ribų, ypač laikytis proporcingumo principo, reikalaujančio, kad priemonės, kurių imamasi, tiktų įgyvendinti užsibrėžtą tikslą ir

nesiektų toliau nei būtina tam tikslui pasiekti (žr. 1992 m. gegužės 20 d. *Ramrath*, C-106/91, Rink. p. I-3351, 29 ir 30 punktai, taip pat minėto Sprendimo *Kraus* 32 punktą).

19 Šiuo atveju pastebėtina, kad aptariama laivų įregistravimo tvarka riboja tų laivų savininkų įsisteigimo laisvę. Jei laivus turinčios bendrovės ketina juos įregistruoti Nyderlanduose ir neatitinka šiuo ieškiniu ginčijamų sąlygų, jos privalo daryti pakeitimus savo kapitalo struktūroje arba administracijos organuose — šių pakeitimų atlikimas reiškia didelius pokyčius bendrovėje, reikia atlikti daug formalumų ir patirti papildomų išlaidų. Laivų savininkai taip pat turi pakeisti savo įdarbinimo politiką; jie atstovais vietoje negali įdarbinti Bendrijai ir EEE nepriklausančių valstybių piliečių.

20 Nyderlandų vyriausybės argumentas, kad, priešingai nei reikalavimas turėti kurios nors valstybės narės pilietybę, reikalavimas turėti Bendrijos arba EEE pilietybę nepažeidžia EB 43 straipsnio reikalavimų, yra atmestinas. Nesant visoje Bendrijoje galiojančios suderintosios taisyklės, sąlyga turėti Bendrijos arba EEE pilietybę gali sudaryti kliūtį įsisteigimo laisvei lygiai taip pat, kaip ir sąlyga turėti kurios nors valstybės narės pilietybę.

21 Aptariamas apribojimas negali būti pateisinamas nei būtinas šiems tikslams pasiekti. Iš tiesų sunku suprasti, kaip laivų turinčios bendrovės kapitalo arba jos administracijos organų struktūra ar juolab atstovo vietoje pilietybė gali turėti įtakos veiksmingai, laivo vėliavos valstybės vykdomai, laivo kontrolei. Šios aplinkybės yra

nereikšmingos vykdant laivo patikrinimą, jo duomenų įregistravimą, komandos kvalifikacijos ir darbo sąlygų patikrinimą, taip pat pradedant bei vykdant tyrimą avarijos arba nelaimingo atsitikimo atviroje jūroje atveju.

22 Todėl Nyderlandų vyriausybės pateikti argumentai, kad ši tvarka yra proporcinga, yra nepriimtini.

23 Dėl argumento, kad priimti ginčijamą tvarką Nyderlandų Karalystę įpareigojo Montego Bay konvencijos 91 straipsnio 1 dalis ir 94 straipsnio 1 dalis, pakanka nurodyti, kad, kaip savo išvados 51–59 punktuose įrodė generalinis advokatas, šios konvencijos nuostatos Nyderlandų Karalystei nenustatė tokios pareigos.

24 Dėl argumento, kad Bendrija šią sąlygą pati naudoja savo antrinėje teisėje, pakanka paminėti, kad nors reikalavimas turėti Bendrijos arba EEE pilietybę gali būti priimtinas, jei tai numatoma Bendrijos harmonizuotoje tvarkoje, jis negali būti vienašališkai nustatytas valstybių narių nacionalinėje teisėje.

25 Dėl argumento, kad norint užtikrinti veiksmingą kontrolę reikia pasirūpinti ryšiu su tikruoju savininku (asmeniu turinčiu nuosavybės teisę į laivą), reikia priminti, jog tokiai kontrolei įgyvendinti pakanka numatyti sąlygą, kad laivas būtų valdomas per Nyderlanduose esančią įmonę ar atstovavimo teisę turinčio asmens (žr. 1991 m.

liepos 25 d. Sprendimo *Factortame ir kt.*, C-221/89, Rink. p. I-3905, 36 punktą). Esant tokiai situacijai, valstybė narė gali tiesiogiai imtis priemonių prieš laivo savininko atstovą.

26 Dėl argumento, kad pilietybės sąlyga gerokai padidina galimybes veiksmingai vykdyti jurisdikciją, pabrėžtina, jog valstybės galimybė vykdyti veiksmingą jurisdikciją asmeniui labiausiai priklauso ne nuo jo pilietybės, o nuo galimybės jį pasiekti. Ši sąlyga tenkinama, nes laivas turi būti valdomas iš Nyderlanduose esančios įmonės ir tai turi daryti asmuo, turintis laivo savininko įgaliojimus.

27 Atsižvelgiant į tai, kas pirmiau išdėstyta, pirmieji trys kaltinimai yra pagrįsti.

Dėl ketvirto ir penkto kaltinimo

Šalių argumentai

28 Komisija teigia, kad aptariama laivų valdymo tvarka riboja įsisteigimo laisvę.

29 Komisijos nuomone, net jei šią tvarką galima būtų pateisinti bendruoju interesu, susijusiu su veiksmingos kontrolės įgyvendinimu, ji turėtų būti pripažinta neproporcinga siekiamam tikslui.

30 Nyderlandų vyriausybė teigia, kad aptariama laivų valdymo tvarka neriboja įsisteigimo laisvės.

31 Be to, ši vyriausybė teigia, kad net padarius prielaidą, jog ši tvarka riboja įsisteigimo laisvę, ji vis tiek būtų pateisinama bendruoju interesu, susijusiu su būtinybe vykdyti veiksmingą laivų, plaukiojančių su Nyderlandų vėliava, kontrolę bei jurisdikciją jų atžvilgiu.

Teisingumo Teismo vertinimas

32 Šiuo atveju reikia konstatuoti, kad aptariama laivų valdymo tvarka riboja minėtų laivų savininkų įsisteigimo laisvę. Ji neleidžia Bendrijos piliečiams, norintiems vykdyti veiklą per laivybos bendrovę, kurios administratorius būtų iš trečiosios šalies arba nuolat gyvenantis trečiojoje šalyje, imtis šios veiklos.

33 Aptariamas apribojimas negali būti pateisinamas dėl veiksmingos laivų, plaukiojančių su Nyderlandų vėliava, kontrolės bei jurisdikcijos vykdymo tikslo. Nyderlandų taikoma laivų valdymo tvarka tinkamai neužtikrina šių tikslų įgyvendinimo ir siekia toliau nei būtina juos pasiekti. Iš tiesų sunku suprasti, kaip laivybos bendrovės administratoriaus pilietybė ir nuolatinė gyvenamoji vieta gali turėti įtakos veiksmingai, laivo vėliavos valstybės vykdomai, laivo kontrolei.

34 Iš šio sprendimo 23–26 punktų išplaukia, kad Nyderlandų vyriausybės pateikti argumentai, ginantys pilietybės reikalavimo, numatyto šia tvarka, proporcingumą, turi būti atmesti.

35 Nyderlandų vyriausybės argumentai, pateisinantys nuolatinės gyvenamosios vietos reikalavimą, yra nepriimtini.

36 Dėl argumento, kad nuolatinės gyvenamosios vietos sąlyga gerokai padidina galimybes vykdyti veiksmingą jurisdikciją, pabrėžtina, jog valstybės galimybė veiksmingai vykdyti jurisdikciją asmeniui labiausiai priklauso ne nuo jo nuolatinės gyvenamosios vietos, o nuo praktinės galimybės jį pasiekti. Ši sąlyga tenkinama, nes laivas būtų valdomas iš Nyderlanduose esančios įmonės ir tai turi daryti asmuo, turintis laivo savininko įgaliojimus.

37 Dėl argumento, kad atsižvelgiant į geografinę Nyderlandų situaciją asmuo, kurio gyvenamoji vieta yra už Europos Bendrijų ar už valstybių, kurios yra Europos ekonominės erdvės susitarimo šalys, teritorijos ribų, negalės imtis laivininkystės bendrovės einamojo valdymo veiklos, reikėtų dar kartą priminti, kad valstybės galimybė veiksmingai vykdyti jurisdikciją asmeniui labiausiai priklauso ne nuo jo nuolatinės gyvenamosios, o nuo praktinės galimybės jį pasiekti. Tokiu atveju pakanka reikalauti, kad laivas būtų valdomas iš Nyderlanduose esančios įmonės ir tai darytų asmuo, turintis laivo savininko įgaliojimus.

38 Tokiomis aplinkybėmis ketvirtas ir penktas kaltinimai yra pagrįsti.

39 Iš viso to, kas pasakyta, išplaukia, kad priimdama ir atsisakydama pakeisti *Wetboek van Koophandel* 311 straipsnį ir *Burgerlijk Wetboek* 8:169 straipsnį, reglamentuojančius:

— jūrinį laivą turinčios ir norinčios jį įregistruoti Nyderlanduose bendrovės akcininkų nacionalinę priklausomybę,

— jūrinį laivą turinčios ir norinčios jį įregistruoti Nyderlanduose bendrovės administratorių pilietybę,

— fizinių asmenų, atsakingų už einamąjį valdymą įmonių, Nyderlanduose vykdančių navigacijos jūroje veiklą, kurią reikia vykdyti norint įregistruoti laivą Nyderlandų jūros registruose, pilietybę,

— Nyderlanduose įregistruotų jūrinių laivų laivybos bendrovių administratorių pilietybę, ir

— Nyderlanduose įregistruotų jūrinių laivų laivybos bendrovių administratorių nuolatinę gyvenamąją vietą,

Nyderlandų Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal EB 43 ir 48 straipsnius.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

40 Pagal Darbo reglamento 69 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti išlaidas, jei laimėjusi šalis to prašė. Kadangi Komisija prašė priteisti išlaidas ir Nyderlandų Karalystė pralaimėjo bylą, pastaroji turi padengti išlaidas.

Remdamasis šiais motyvais Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. **Priimdama ir atsisakydama pakeisti Wetboek van Koophandel 311 straipsnį ir Burgerlijk Wetboek 8:169 straipsnį, reglamentuojančius:**

   — **jūrinį laivą turinčios ir norinčios jį įregistruoti Nyderlanduose bendrovės akcininkų nacionalinę priklausomybę,**

   — **jūrinį laivą turinčios ir norinčios jį įregistruoti Nyderlanduose bendrovės administratorių pilietybę,**

— **fizinių asmenų, atsakingų už einamąjį valdymą įmonių, Nyderlanduose vykdančių navigacijos jūroje veiklą, kurią reikia vykdyti norint užregistruoti laivą Nyderlandų jūros registruose, pilietybę,**

— **Nyderlanduose įregistruotų jūrinių laivų laivybos bendrovių administratorių pilietybę, ir**

— **Nyderlanduose įregistruotų jūrinių laivų laivybos bendrovių administratorių nuolatinę gyvenamąją vietą,**

Nyderlandų Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal EB 43 ir 48 straipsnius.

2. **Nyderlandų Karalystė turi atlyginti bylinėjimosi išlaidas.**

Parašai.